

Hundens følesans

AF GITTE ALBÆK BIELEFELDT FOTO THOMAS THORSEN

Følesansen er en meget vigtig sans. Uden følesansen vil man hele tiden komme galt af sted. Følesansen er også en smertesans og uden den vil de færreste levende væsener overleve længe nok til at kunne formere sig. Følesansen fortæller også, hvad der er mig, og hvad der er udenfor mig.

Der er faktisk flere former for følesans: Smerte, berøring, vibration, temperatur, balance og bevægelse. Huden er fyldt med sensorer, der konstant sender meddelelser til hjernen om kroppen og dens omgivelser.

Ansigtet

Cirka 40 % af hundens følecenter i hjernen er helliget ansigtet. Især hundens snude, læber og knurhår er ekstremt berøringsfølsomme. Hundes knurhår er superfølsomme antenner, der er forbundet til en masse sensorer under huden. Hvert enkelt knurhår har faktisk sit eget følecenter i hjernen. Hunde ser ikke særlig godt på kort afstand, så knurhårene fortæller dem, hvornår ting kommer tæt på ansigtet og giver information om tekstur og form på ting, de berører. Derfor kan hunde, på trods af synet, samle ganske små genstande op. Knurhårene er så sensitive, at de registrerer små bitte ændringer i luftstrømmene. Blinde og svagtseende hunde kan navigere ganske udmærket blandt andet på grund af knurhårene og poternes følsomhed. Man bør absolut ikke klippe knurhår på en hund af kosmetiske hensyn, selv om de vokser ud igen. Det nedsætter hundens føling med omgivelserne, specielt i mørke.

Munden

Hunde har ikke hænder, de kan føle ting med. De bruger i stedet deres sensitive knurhår og munden. Hunde har væsentlig

flere føleener i munden og på tungen end mennesker. Hvalpe tager som bekendt alting i munden. Det gør de ikke kun for at smage på tingene, men også for at mærke tingenes vægt, struktur, blødhed m.m. Også voksne hunde tester ting i munden. Nogle hunde elsker at have tøjdyr i munden, simpelthen fordi det føles godt, andre hunde elsker at bære rundt på tunge ting.

Poterne

Poterne giver også en masse berøringsinformation. Der er rigtig mange nerver i poterne. De giver hunden information om underlagets tekstur og om hvorvidt, det er stabilt. I poterne er der også specielle vibrationsfølsomme sensorer, der er så følsomme, at de kan registrere menneskeskridt alene på vibrationen. Måske er disse vibrationssensorer årsag til at hunde kan registrere jordskælv og tordenvejr længe før, vi mennesker kan. Hundepoter er i det hele taget meget følsomme, og mange hunde kan ikke lide, at man rører deres poter. Berøring af poter er noget, man bør træne jævnlige hele hundens liv.

Kroppen

Selve hundens krop har generelt færre følesensorer i huden end menneskekroppen har. Dertil kommer, at hundens hud yderligere er dækket af pels, som beskytter dem mod mange påvirkninger. De mest følsomme steder på selve kroppen er poterne, maven og testiklerne. De mindst følsomme er benene og nakke-regionen.

Hunde er ikke gode til at registrere varme. De kan sagtens registrere kulde, men har ingen receptorer i huden for varmpåvirkning. Forskning har vist, at hunde ignorerer, at man lægger varme ting på deres skind, de kan endda få brandsår før de reagerer på varme ting. Det er værd at tænke over, hvis man har en brændeovn i stuen. Når hunde soler sig, er det fraværet af kulde, de nyder, ikke varmpåvirkningen. Når hunde overophedes, er det signaler inde fra kroppen, der giver besked om, at nu har systemet det for varmt til, at det er behageligt. Hunde kan kun afgive varme (svede) gennem poter og mund.

Betydning af tidlig berøring og håndtering

I USA har man lavet forskellige forsøg med hvalpesocialisering for at lære brugshunde stresshåndtering. Det har vist sig, at voksne hunde bliver væsentlig bedre til indlæring, følelsesmæssigt pres og til at klare stressede situationer, hvis de som hvalpe bliver udsat for mildt stressende situationer.

Følgende enkle berøringsprogram har haft bevislig effekt og bruges blandt andet af U.S. Army:

I de første tre uger af hvalpens liv tages den op én gang dagligt og udsættes for følgende:

- Hvalpen holdes i den ene hånd og berøres blidt (kildes) mellem tærerne med en vatpind. Varighed 3-5 sekunder.
- Hvalpen holdes med begge hænder helt lodret med hovedet op og halen ned i 3-5 sekunder.
- Hvalpen holdes med begge hænder helt lodret med halen op og hovedet nede i 3-5 sekunder.
- Hvalpen lægges på ryggen med maven opad i hænderne i 3-5 sekunder.
- Hvalpen lægges på maven på et vådt koldt håndklæde i 3-5 sekunder.

En væsentlig del af hvalpesocialiseringen bør være berørings-træning. Både af ejer og af fremmede. Hunden skal kunne berøres alle steder og forbinde det med noget positivt. Berøring i ca. 10 min. dagligt med en grundig gennemføling af hunden lærer også dig, hvordan din hund føles. Hunde, der har lært at berøring er godt, vil også ofte blive roligere ved berøring.

Opfattelse af smerte

Mennesker og hunde har meget ens smertesystemer. På hjerne-skanninger er det tydeligt, at det er de samme steder i vores hjer-ner, der registrerer og bearbejder smerte. Smertestillende mid-ler til mennesker virker også på hunde. Hvorfor er der alligevel så mange mennesker, der stædigt holder på at hunde ikke føler smerte?

For det første lider dyr stadig under, at der i 1700 tallet leve-de en fransk filosof ved navn René Descartes, der mente, at dyr var en slags biologiske maskiner, der hverken kunne tænke eller føle, men kunne programmeres til at gøre forskellige ting. Den-ne forældede filosofi har ”undskyldt” uhyre meget dyremishand-ling i de forløbne århundreder og gør det stadig.

For det andet er hunde gode til at skjule smerte. Hos men-nesker er det smart at vise smerte; det får nemlig de andre men-nesker i flokken til at tage sig af os og pleje os. I naturen vil det imidlertid ikke være praktisk for en hund at vise smerte. Hun-de er rovdyr, der ofte jager det svageste individ i en flok, når de er på jagt. Hvis en hund viser tegn på smerte og svaghed, *kan* den udløse rovdyradfærd hos andre hunde under jagten, eller den kan tiltrække andre rovdyrs opmærksomhed. Hunde har derfor udviklet en fantastisk evne til at ”bide smerte i sig” og ud- vise normal adfærd på trods af store smerter. Hvis en hund pi-ber, jamrer eller vrider sig af smerte, har den så ondt, at den er ligeglad med, hvem der opdager det!

Som nævnt har ny forskning vist, at dyr føler smerte på sam-me måde som vi mennesker. De er bare bedre til skjule den end vi er. Det er meget forskelligt fra hund til hund, hvordan smer-te ytrer sig. Nogle hunderacer er ekstremt hårdhuedede, andre hyl-er ved den mindste smerte, men også indenfor racerne er der store individuelle forskelle. Hvis du kender din hund godt og desuden er vant til at berøre den overalt, vil du også hurtigere være i stand til at bemærke de små ændringer i hundens bevæ-gelsesmønster eller adfærd, der optræder hvis hunden har ondt et eller andet sted.

Smerte medfører også ofte hyperaktiv eller aggressiv adfærd. Anders Hallgren lavede i 1994 en berømt undersøgelse af ag-gressive hunde, hvor det viste sig at 60 % af de 600 undersøgte aggressive hunde havde smerteproblemer, specielt i ryg, nakke og hofter. Det kan derfor være en rigtig god ide at prøve at smer-

tebehandle hunde med abnorm eller aggressiv adfærd. Det vil jo hurtigt vise sig om adfærden ændres, når hunden er smerte-fri.

De fleste ryg- og nakkeproblemer skyldes i øvrigt hårde ryk i linen. Som hundeejer bør man tænke på, at hunde **ikke** er la-vet er af et stærkere materiale end vi mennesker – og vi får, som bekendt, meget nemt piskesmæld og rygskader.

Berøring og fysisk kontakt

Berøring og fysisk kontakt er en vigtig del af menneskers adfærd. Vi har brug for flokmedlemmers berøring, både når vi er glade og når vi er kede af det eller bange. Heldigvis for os, kan de fle-ste hunde lide at blive berørt. De fleste hunde nyder det endda. Men hunde er forskellige – også når det gælder berøring. Nog-le hunde bryder sig ikke meget om berøring. Dette kan være ra-cebetinget, men kan også skyldes, at hunden ikke er opvokset med berøring.

Vilde ulve berører hinanden ca. hvert 10. minut, når de er vågne og samlet i flok. Det drejer sig bare om en ganske kort be-røring et eller andet sted på kroppen, nærmest et lille dut med snuden. Det går så hurtigt, at man knap bemærker det. Mange hunde, specielt hunde med god kontakt til deres menneske, har også behov for denne jævnlige ”dutting” af deres menneske el-ler deres hundevenner. Det sker ofte på gåture eller under træ-ning, at hunden dutter mennesket på hånden eller lignende, men det finder også sted hjemme.

Dæmpende og ophidsende berøring

Hvis hunden kan lide berøring, kan man i mange situationer dæmpe en stresset hund ved at stryge den på siden fra hals til bagdel, samtidig med at man taler beroligende til hunden. Man skal bruge et vist pres, så også musklerne under huden berøres. Rolig berøring virker generelt beroligende og nedsætter hjerte-frekvensen, også på mennesker.

En pudsig ting er i øvrigt, at man kan ofte kan dæmpe en let ophidset og dominant hund, der står i linen med høj rejst hale og kigger på andre hunde. Man stryger sin hånd hen over ryg-gen på hunden, ned mod - og henover - halen. Endelig ikke hårdt, men der skal tilstrækkelig tryk på bevægelsen til at halen

→ fysisk trykkes ned. Der er så meget forbindelse mellem kropsprog og hjerne, at hunden muligvis kan dæmpes og dominansen nedsættes.

Hvis hunden er meget ophidset eller vred, bør man ikke røre den. Man risikerer at blive bidt, fordi hunden kan opfatte berøringen som et angreb. Nervøse eller anspændte hundeejere gør ofte følgende: de klapper deres hund med små, hurtige klap på hundens hoved, hals ellers side. Prøv lige at gøre det på dig selv – er det rart? Nej vel? Det synes hunden heller ikke. De færreste hunde bryder sig om, at man ”slår på tromme” på deres krop. Hurtige klap virker i øvrigt også ophidsende.

Nogle hårdhudede hunderacer, såsom hønsehunde kan ofte lide at blive klappet hårdt, mens andre racer, f.eks. mynder, er ømskindede og foretrækker blød ”nusning”. Alle hunde er forskellige, så vi må hver især finde ud af, hvilke former for berøring vores hund kan lide eller ikke lide, og i hvilke situationer hunden vil berøres, og i hvilke man skal holde hænderne væk.

Træning og berøring

Mange hunde bryder sig ikke om berøring, når de træner. Hvis jeg er i gang med et eller andet, der kræver koncentration, bryder jeg mig heller ikke om at nogen rører ved mig. Det virker nærmest irriterende.

Jeg har ofte på træningspladsen set hunde bakke væk fra eje-

re, fordi de som belønning (?) fører begge hænder ned mod hundens hoved oppefra for at klappe eller nusse hunden. Jeg tror, at det ejeren instinktivt gør, er at give hunden en slags knus, fordi den har udført noget godt. De fleste hunde HADER det, især de små hunde!

Nogle mennesker har et ritual omkring fremadsendelse eller rundering, hvor de med armen om ryggen på hunden ophidser den med små hurtige klap på siden.

Nogle hunde kan lide det. Andre trækker sig væk fra ejeren med alle tegn på afsky.

Man skal kun bruge berøring som belønning, hvis ens hund *virkelig* kan lide det. Læg mærke til hvordan din egen hund reagerer. Prøv dig frem. Hvad kan din hund godt lide? Hvad kan den ikke lide? Få eventuelt nogle til at filme dig, når I træner og kig på, hvordan DIN hund reagerer på forskellige former for berøring under træningen. ●

Kilder:

Stanley Coren: How dogs think.

Patricia B. McConnell: The other end of the leash.

Steven R. Lindsay: Handbook of applied dog behaviour and training. 2 vols.

Carmen L. Battaglia: Early Neurological Stimulation.